

Natalia Podraza-Majewska

Nowelizacja przepisów o przestępstwie szpiegostwa oraz zmiany funkcjonowania służb specjalnych w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3232)¹

Amendment to the provisions regarding of the crime of espionage and changes in the functioning of special services in the Deputies' Bill amending the Criminal Code and certain other Acts (Sejm's paper no. 3232)

The author analyses the modifications proposed in the Bill to amend the Criminal Code, consisting, inter alia, in the aggravation of the penalty for the offence of espionage, the addition of new qualified types of that crime, extending the penalty to the stage of preparation, as well as the introduction of the definition of an act of aggression. The amending Bill provides for a number of amendments to the statutes regulating the functioning of the Internal Security Agency, the Foreign Intelligence Agency, the Central Anticorruption Bureau, the Military Counterintelligence Service and the Military Intelligence Service.

Keywords: Criminal Code, bill, espionage

Autorka analizuje zaproponowane w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego zmiany, polegające m.in. na zaostreniu karalności przestępstwa szpiegostwa, dodaniu nowych typów kwalifikowanych przestępstwa szpiegostwa oraz objęciu karalnością formy stadialnej przygotowania, a także na wprowadzeniu definicji aktu agresji. W projekcie nowelizacji przewiduje się dokonanie zmian w ustawach regulujących funkcjonowanie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego.

Słowa kluczowe: Kodeks karny, projekt ustawy, szpiegostwo

Doktorantka ■

Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, WARSZAWA, POLSKA ■

natalia.podraza@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-9817-7696>

Przedmiot oceny

Przedmiotem opinii jest regulacja zawarta w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (EW-020-1196/23; dalej: projekt). W opinii uwzględniono stan prawny na dzień jej sporządzenia.

¹ *Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (nr druku 3232) sporządzona 22 maja 2023 r. na zlecenie Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu; BAS-WAP-711/23.*

Zakres proponowanych zmian

Projekt zakłada nowelizację:

- ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1138, ze zm.; dalej: Kodeks karny lub k.k. (art. 1 projektu),
- ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1626, ze zm.; dalej: ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (art. 2 projektu),
- ustawy z 6 lipca 2001 r. o przetwarzaniu informacji kryminalnych, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2448, ze zm.; dalej: ustawa o przetwarzaniu informacji kryminalnych (art. 3 projektu),
- ustawy z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, t.j. Dz.U. 2022, poz. 557, ze zm.; dalej: ustawa o ABW i AW lub u.a.b.w. (art. 4 projektu),
- ustawy z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1900, ze zm.; dalej: ustawa o CBA lub u.c.b.a. (art. 5 projektu),
- ustawy z 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, t.j. Dz.U. 2023, poz. 81; dalej: ustawa o SKW lub u.s.k.w. (art. 6 projektu),
- ustawy z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2632; dalej: ustawa antyterrorystyczna lub u.d.a. (art. 7 projektu),
- ustawy z 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, t.j. Dz.U. poz. 2305, ze zm.; dalej: ustawa o obronie ojczyzny (art. 8 projektu),
- ustawy z 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 2600, ze zm.; dalej: ustawa zmieniająca Kodeks karny (art. 9 projektu).

Zgodnie z art. 11 projektu „ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 3, art. 4 pkt 2 i 4, art. 6 pkt 2 i 3, które wchodzi w życie z dniem 1 października 2023 r.”.

Podmioty, na które będzie oddziaływać regulacja zawarta w projekcie

Adresatami regulacji zawartej w projekcie staną się między innymi:

- sądy powszechne – w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwo z art. 130 k.k. oraz wykroczenie z art. 683a ustawy o obronie ojczyzny,

- prokuratura i policja, a także inne podmioty, którym w wypadkach przewidzianych w ustawie przysługują uprawnienia policji do prowadzenia postępowania przygotowawczego,
- sprawcy czynów z art. 130 k.k. oraz z art. 683a ustawy o obronie ojczyzny,
- sprawcy przestępstw popełnionych za granicą RP przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej, jeśli czyny te mogły naruszyć lub naruszyły interes państwa „w zakresie ochrony niepodległości, integralności terytorialnej, bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, obronności, polityki zagranicznej, pozycji międzynarodowej lub potencjału naukowego lub gospodarczego”,
- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu,
- Służba Kontrwywiadu Wojskowego i Służba Wywiadu Wojskowego,
- Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- podmioty władające obiektami szczególnie ważnymi dla bezpieczeństwa lub obronności państwa,
- Minister Obrony Narodowej,
- Prokurator Generalny,
- funkcjonariusze, emeryci i renciści Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej, skazani prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 130 k.k.

Uwagi szczegółowe

Zasady odpowiedzialności za czyn naruszający interes państwa

Zgodnie z art. 112 k.k.: „Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia:

- przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub zewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej;
- przestępstwa przeciwko polskim urządóm lub funkcjonariuszóm publicznym oraz przestępstwa wyłudzenia poświadczenia nieprawdy od polskiego funkcjonariusza publicznego lub innej osoby uprawnionej na podstawie prawa polskiego do wystawienia dokumentu;
- przestępstwa przeciwko istotnym polskim interesóm gospodarczym;
- przestępstwa fałszywych zeznań, złożenia fałszywego oświadczenia, opinii lub tłumaczenia, posłużenia się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby, poświadczającym nieprawdę lub fałszywym – wobec urzędu polskiego;

- przestępstwa, z którego została osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

Niniejszy przepis tworzy podstawę do zastosowania polskiej ustawy karnej wobec obywateli polskich i cudzoziemców, którzy popełnili za granicą wymienione w treści przepisu przestępstwa, niezależnie od ustawy obowiązującej w miejscu popełnienia czynu.

Projektowany art. 112a k.k. zakłada, że „[n]iezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia przestępstwa przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej, jeżeli czyn ten na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wywołał lub mógł wywołać skutek naruszający interes państwa w zakresie ochrony niepodległości, integralności terytorialnej, bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, obronności, polityki zagranicznej, pozycji międzynarodowej lub potencjału naukowego lub gospodarczego”.

Projektowany art. 112a k.k. będzie umożliwiać pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sprawców przestępstw popełnionych za granicą RP przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej, jeśli czyny te mogły naruszyć lub naruszyły interes państwa „w zakresie ochrony niepodległości, integralności terytorialnej, bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, obronności, polityki zagranicznej, pozycji międzynarodowej lub potencjału naukowego lub gospodarczego”. Należy wskazać, że w przeciwieństwie do obowiązującego art. 112 k.k., projektowany przepis nie określa *stricte* katalogu przestępstw, do których będzie mieć zastosowanie, lecz swoim zakresem ma obejmować wszystkie przestępstwa popełnione za granicą – o ile zostały one popełnione przy użyciu systemu informatycznego (systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej) i skutkowały lub mogły skutkować naruszeniem interesu RP, o którym mowa w projektowanym przepisie. Z kolei tak samo jak w treści art. 112 k.k., w wypadku popełnienia za granicą przez obywatela polskiego lub cudzoziemca przestępstwa wskazanego w projektowanym przepisie nie będzie wymagane spełnienie warunku podwójnej przestępczości czynu². Co za tym idzie, projektowany art. 112a k.k. dokonuje *de facto* rozszerzenia zasady bezwzględnego stosowania ustawy polskiej, wyrażonej w art. 112 k.k.

Definicja aktu agresji

W ramach nowelizacji Kodeksu karnego projekt zakłada (art. 1 pkt 2) wprowadzenie definicji aktu agresji. Zgodnie z projektowaną definicją w § 23a: „Akt agresji oznacza: 1) użycie, wydanie polecenia użycia lub przyzwolenie na uży-

² Zgodnie z art. 111 § 1 k.k.: „Warunkiem odpowiedzialności za czyn popełniony za granicą jest uznanie takiego czynu za przestępstwo również przez ustawę obowiązującą w miejscu jego popełnienia”.

cie sił zbrojnych, uzbrojonych grup, jednostek nieregularnych lub najemników: a) w sposób niezgodny z Kartą Narodów Zjednoczonych lub decyzją konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej, lub b) przeciwko suwerenności, terytorialnej integralności, niepodległości lub istotnym interesom gospodarczym innego państwa; 2) dopuszczenie do użycia terytorium, udostępnionego innemu państwu lub uzbrojonym grupom, jednostkom nieregularnym lub najemnikom do dokonania przez to państwo aktu agresji przeciwko państwu trzeciemu”.

W odniesieniu do projektowanej definicji „aktu agresji” (która zgodnie z intencją projektodawcy będzie zawarta w słowniczku wyrażeń ustawowych) należy wyrazić wątpliwość co do celowości jej wprowadzenia, skoro zarówno obowiązujący Kodeks karny, jak i projektowana ustawa nie odnosi się do tego pojęcia. Dopiero bowiem posługiwanie się pojęciem „aktu agresji” w przepisach Kodeksu karnego, zwłaszcza w przepisach części szczególnej określającej poszczególne przestępstwa, uzasadniałoby zdefiniowanie go w art. 115 k.k., zawierającym objaśnienia wyrażeń ustawowych.

Zmiany dotyczące przestępstwa szpiegostwa z art. 130 k.k.

Zgodnie z art. 130 § 1 k.k.: „Kto bierze udział w działalności obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. Niniejszy przepis określa typ podstawowy przestępstwa szpiegostwa, kryminalizującego branie udziału w działalności obcego wywiadu. Jednocześnie Kodeks karny określa także dwa typy kwalifikowane przestępstwa szpiegostwa (w którym okolicznością kwalifikującą jest udzielanie obcemu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej – opisany w art. 130 § 2 k.k., oraz w którym surowsza odpowiedzialność związana jest z faktem organizowania działalności obcego wywiadu lub kierowania nią – opisany w art. 130 § 4 k.k.) oraz typ uprzywilejowany (polegający na gromadzeniu, przechowywaniu lub wchodzeniu do systemu informatycznego w celu uzyskania informacji dla udzielenia ich obcemu wywiadowi lub zgłaszaniu gotowości działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej – opisany w art. 130 § 3 k.k.).

W projekcie zakłada się (art. 1 pkt 3 projektu) zaostrenie karalności przestępstwa szpiegostwa. Zgodnie z projektem sprawca czynu z art. 130 § 1 k.k. będzie podlegać karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 5. W uzasadnieniu projektu wskazano (s. 13–14), że: „Podwyższenie wymiarów sankcji karnej jest uzasadnione tym, że w przypadku przestępstwa szpiegostwa, zagrożenie karą ma mieć głównie walor prewencyjny. Szpiedzcy «zawodowi» najczęściej analizują zagrożenia karne w prawodawstwach poszczególnych państw podejmując decyzje o podjęciu ryzyka prowadzenia swojej działalności na terytorium tych państw. Dlatego uzasadnione jest ustanowienie zagrożeń karnych na bardzo wysokim pułapie, gdyż przy takim założeniu prewencja generalna będzie oddzia-

ływała skuteczniej niż w przypadku innego rodzaju przestępczości, gdzie często przestępcy nie biorą pod uwagę wysokości zagrożenia karnego”.

W tym miejscu należy odnotować, że obowiązujący Kodeks karny – w porównaniu z poprzednio obowiązującymi ustawami karnymi – przewiduje łagodne sankcje karne za przestępstwo szpiegostwa. Wskazać bowiem trzeba, że na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 13, poz. 94, ze zm.; dalej: Kodeks karny z 1969 r.) przestępstwo szpiegostwa w typie podstawowym zagrożone było karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 5 albo karze śmierci. Z kolei przestępstwo szpiegostwa w typie kwalifikowanym, polegającym na organizowaniu lub kierowaniu działalnością obcego wywiadu, podlegało karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 8 albo karze śmierci³. Wobec powyższego należy uznać, że projektowane zastrzeżenie karalności przestępstwa szpiegostwa pośrednio nawiązuje do kar, które obowiązywały na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r.

Do przestępstwa szpiegostwa z art. 130 k.k. projekt dodaje nowe typy kwalifikowane:

- w art. 130 § 4 k.k., gdy sprawca „biorąc udział w działalności obcego wywiadu, prowadzi dezinformację”. Dezinformacja (polegająca na rozpowszechnianiu nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd informacji) byłaby karana pozbawieniem wolności na czas nie krótszy niż lat 8 w dwóch wypadkach: gdy celem jest wywołanie poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej lub skłonienie organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania przez nie określonych czynności,
- w art. 130 § 5 k.k., gdy sprawca „biorąc udział w działalności obcego wywiadu dokonuje sabotażu, dywersji lub prowadzi działania o charakterze terrorystycznym”. Czyn ten zagrożony będzie karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 10 albo karą dożywotniego pozbawienia wolności.

Projekt dodaje także do art. 130 k.k. nowy § 7, penalizujący nieumyślną odmianę przestępstwa szpiegostwa. Zgodnie z tym przepisem: „Kto wiadomość, której ujawnienie lub wykorzystanie może wyrządzić szkodę Rzeczypospolitej Polskiej, przekazuje osobie lub innemu podmiotowi, co do którego na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że bierze on udział w działalności obcego wywiadu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

³ Zgodnie z art. 124 § 1 Kodeksu karnego z 1969 r.: „Kto bierze udział w obcym wywiadzie lub działając na rzecz tego wywiadu udziela mu wiadomości, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 lub karze śmierci, a jeżeli sprawca działalność tę organizował lub nią kierował – kara pozbawienia wolności nie może być niższa od lat 8”.

W przypadku skazania za przestępstwo szpiegostwa z art. 130 k.k. projekt zakłada, że sąd będzie orzekać obligatoryjnie pozbawienie praw publicznych. Zgodnie z art. 40 § 1 k.k. „pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego; pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw”. W odniesieniu do funkcjonariuszy publicznych wskazanych w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy⁴ projekt przewiduje również, że skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo szpiegostwa z art. 130 k.k. będzie powodować utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego (art. 2 projektu).

Zakaz fotografowania obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa

W projekcie zakłada się dodanie do ustawy o obronie ojczyzny (art. 8 projektu) nowego art. 616a, określającego zakaz fotografowania, filmowania lub utrwalania obiektów oraz osób i ruchomości w nich się znajdujących, które są szczególnie ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa. W uzasadnieniu projektu (s. 15) wskazano, że projektowany zakaz ma na celu wspierać skuteczniejsze rozpoznawanie i przeciwdziałanie popełnieniu przestępstwa szpiegostwa. Projektowany zakaz obejmowałby obiekty oznaczone znakiem graficznym wyrażającym ten zakaz. O oznaczeniu obiektu zakazem fotografowania decydowałby organ, który wnioskował o uznanie obiektu za szczególnie ważny dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, uwzględniając zagrożenia dla bezpieczeństwa obiektu oraz jego kategorię. Informacja o oznaczeniu zakazem fotografowania obiektu przekazywana byłaby niezwłocznie Ministrowi Obrony Narodowej oraz podmiotowi władającemu obiektem (który dokonywałby faktycznego oznaczenia tego obiektu). Możliwość fotografowania obiektów objętych projektowanym zakazem będzie mogła następować wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia udzielanego przez Ministra Obrony Narodowej po zasięgnięciu opinii organu, który wnioskował o uznaniu obiektu za szczególnie ważny dla bezpieczeństwa i obronności państwa.

Projektodawca, wprowadzając zakaz fotografowania obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, zdecydował jednocześnie o wprowadzeniu sankcji związanych z jego naruszeniem. Zgodnie z projekto-

⁴ Tj. funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej.

wanym art. 683a ustawy o obronie ojczyzny: „Kto, bez zezwolenia, fotografuje, filmuje, lub utrwała wizerunek przy pomocy innych narzędzi lub środków technicznych, obiektów, o których mowa w art. 616a, oznaczonych znakiem zakazu fotografowania lub osób oraz ruchomości znajdujących się w tych obiektach, podlega karze aresztu albo grzywny”. Niniejszy czyn zabroniony stanowić będzie wykroczenie, a zgodnie z art. 19 ustawy z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. 2022, poz. 2151, ze zm.; dalej: Kodeks wykroczeń) górna granica kary aresztu wynosić będzie 30 dni.

Zmiany w ustawach o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego

W projekcie przewiduje się dokonanie zmian w ustawach regulujących funkcjonowanie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego, w szczególności:

- rozszerzenie zakresu podmiotowego współdziałania ABW i AW oraz SKW i SWW, w celu realizacji swoich zadań, o organizacje międzynarodowe (zmieniany art. 8 ust. 1 u.a.b.w. oraz 9 ust. 1 u.s.k.w.). Wskazać należy, że projektowane rozszerzenie zakresu współdziałania wymienionych służb spowoduje, że będzie ono takie samo jak aktualny zakres współdziałania w realizacji swoich zadań przez CBA⁵,
- wprowadzenie nowej kompetencji Szefa ABW i Szefa SKW, polegającej na wydawaniu zgody na udział w działalności obcego wywiadu, prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez organ lub służbę innego państwa (dodawany art. 8a u.a.b.w. oraz art. 9a u.s.k.w.),
- dodanie nowego wyjątku od obowiązku zawiadamiania właściwego prokuratora przez Szefa ABW oraz Szefa SKW o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa (dodawany art. 22b ust. 2a u.a.b.w. oraz art. 27a ust. 2a u.s.k.w.). Odstąpienie od tego obowiązku będzie następować – w odniesieniu do sprawy projektowanego przestępstwa szpiegostwa z art. 130 § 6 k.k. – jeśli wywiad państwa, w którego działalności sprawca brał udział, ujawni okoliczności popełnionego czynu lub prowadzonej działalności, zobowiązując się do dalszego jej prowadzenia w ramach tajnej współpracy z ABW/SKW lub do bieżącego informowania o zakresie prowadzonych przez ten wywiad czynności, jednocześnie uzyskując zgodę następczą na udział w działalności obcego wywiadu. W odniesieniu do powyższego należy uznać, że projektowana nowelizacja będzie *de facto* zezwalać obywatelowi na „współpracę z wywiadem państwa sojuszniczego” na-

⁵ Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o CBA: „Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego w celu realizacji zadań CBA może podejmować współpracę z właściwymi organami i służbami innych państw oraz z organizacjami międzynarodowymi”.

wet bez uprzednio wyrażonej zgody przez Szefa ABW/SKW „gdy wywiad państwa sojuszniczego, w którego działalności brał on udział, ujawni okoliczności popełnionego czynu lub prowadzonej działalności, zobowiązując się do dalszego jej prowadzenia w ramach tajnej współpracy z ABW lub do bieżącego informowania o zakresie prowadzonych przez ten wywiad czynności”. W takim wypadku będzie dochodziło do wyrażenia „zgody następczej” i dezaktualizacji obowiązku poinformowania prokuratora o popełnieniu przestępstwa z art. 130 § 6 k.k.,

- rozszerzenie dopuszczalnego zakresu czynności zakupu kontrolowanego o możliwość dokonywania zbycia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione (zmieniany art. 29 ust. 1 u.a.b.w.),
- rozszerzenie kompetencji ABW dotyczących zapobiegania i zwalczania przestępczości terrorystycznej na przestępstwa o charakterze szpiegowskim, tj.:
 - przeprowadzanej przez ABW oceny bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych (zmieniany art. 32a ust. 1 u.a.b.w.),
 - wdrażanego przez ABW systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach występujących w sieci Internet (zmieniany art. 32aa ust. 1 u.a.b.w.),
 - możliwości żądania przez ABW przedstawienia informacji o budowie, funkcjonowaniu oraz zasadach eksploatacji posiadanych systemów teleinformatycznych, w tym informacji obejmujących hasła komputerowe, kody dostępu i inne dane umożliwiające dostęp do systemu oraz ich używanie (zmieniany art. 32b ust. 1 u.a.b.w.),
 - możliwości blokady dostępności w systemie teleinformatycznym określonych danych informatycznych lub usług teleinformatycznych, wówczas gdy związane to będzie z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i wykrywaniem przestępstw szpiegostwa (art. 32c ust. 1 u.a.b.w.),
 - wprowadzenie dodatku stołecznego dla Szefa CBA, zastępcy Szefa CBA oraz funkcjonariuszy pełniących służbę w jednostce organizacyjnej CBA znajdującej się na obszarze miasta stołecznego Warszawy w wysokości 31,50% kwoty bazowej oraz dodatku terenowego w wysokości 6% kwoty bazowej (zmieniany art. 89 u.c.b.a. oraz dodawany art. 89a u.c.b.a.).

Zmiany w ustawie antyterrorystycznej

W odniesieniu do ustawy antyterrorystycznej w projekcie przewiduje się rozszerzenie zakresu niejawnego prowadzenia czynności inwigilacyjnych wobec cudzoziemców na przypadki rozpoznawania, zapobiegania, zwalczania i wykrywania przestępstwa szpiegostwa (zmieniany art. 9 ust. 1 u.d.a.). Ustawa antyterrorystyczna przewiduje, że czynności inwigilacyjne mogą polegać na:

- uzyskiwaniu i utrwalaniu treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych,
- uzyskiwaniu i utrwalaniu obrazu lub dźwięku osób z pomieszczeń, środków transportu lub miejsc innych niż miejsca publiczne,

- uzyskiwaniu i utrwalaniu treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej,
- uzyskiwaniu i utrwalaniu danych zawartych na informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych,
- uzyskiwaniu dostępu do przesyłek i kontroli ich zawartości.

Zgodnie z obowiązującym art. 9 ust. 7 u.d.a.: „Szef ABW przekazuje Prokuratorowi Generalnemu wszystkie materiały zgromadzone podczas stosowania czynności, o których mowa w ust. 1. Prokurator Generalny podejmuje decyzję o zakresie i sposobie wykorzystania przekazanych materiałów. Przepisy art. 238 § 3–5 oraz art. 239 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego [...] stosuje się odpowiednio”. Z kolei stosownie do art. 9 ust. 8 u.d.a.: „Prokurator Generalny zarządza zniszczenie materiałów uzyskanych w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, które nie zawierają dowodów popełnienia przestępstwa albo nie są istotne dla bezpieczeństwa państwa”.

Projekt przewiduje, że: „W przypadku uzyskania dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub mających znaczenie dla toczącego się postępowania karnego, Szef ABW przekazuje Prokuratorowi Generalnemu wszystkie materiały zgromadzone podczas stosowania czynności, o których mowa w ust. 1” (zmieniany art. 9 ust. 7 u.d.a.), a ponadto, że: „Szef ABW zarządza zniszczenie materiałów uzyskanych w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, które nie są istotne dla bezpieczeństwa państwa lub nie stanowią informacji potwierdzających zaistnienie przestępstwa. Materiały podlegają komisyjnemu i protokolarnemu zniszczeniu. O zniszczeniu materiałów Szef ABW powiadamia Prokuratora Generalnego” (zmieniany art. 9 ust. 8 u.d.a.).

Porównując projektowaną treść art. 9 ust. 7 i 8 ustawy antyterrorystycznej z jego dotychczasowym brzmieniem, należy uznać, że projektodawca zdecydował o częściowym uniezależnieniu Szefa ABW od Prokuratora Generalnego i o przekazaniu dotychczasowych kompetencji Prokuratora Generalnego Szefowi ABW. Do tej pory Szef ABW obowiązany był przekazywać Prokuratorowi Generalnemu wszystkie materiały zgromadzone podczas czynności inwigilacyjnych, w projektowanym stanie prawnym o ich przekazaniu będzie decydował Szef ABW – jeśli uzna je za dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego lub mające znaczenie dla toczącego się postępowania karnego. Dotychczas o zniszczeniu materiałów uzyskanych w wyniku czynności inwigilacyjnych decydował Prokurator Generalny w drodze zarządzenia – natomiast projekt zakłada, że kompetencję tę będzie realizował Szef ABW, powiadamiając o tym fakcie Prokuratora Generalnego.

Projekt zakłada także zmianę art. 26 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy antyterrorystycznej, przez nadanie mu brzmienia: „W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sąd, na wniosek prokuratora, może zastosować tymczasowe aresztowanie na okres nieprzekraczający 30 dni”. W projekcie zdecydowano zatem o wydłużeniu –

z 14 do 30 dni – maksymalnego okresu, na jaki możliwe jest zastosowanie tymczasowego aresztowania w razie podejrzenia popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym na podstawie informacji uzyskanych w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych, w tym czynności, o których mowa w art. 9 ustawy antyterrorystycznej.

Wejście w życie

Zgodnie z art. 11 projektu ustawa będzie wchodzić w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- art. 1 pkt 3 projektu, tj. art. 130 i art. 131 k.k. (zmiany w zakresie przestępstwa szpiegostwa),
- art. 4 pkt 2 i 4 projektu oraz art. 6 pkt 2 i 3 projektu (wprowadzenie kompetencji Szefa ABW i Szefa SKW, polegającej na wydawaniu zgody na udział w działalności obcego wywiadu).

Projektodawca zakłada, że wyżej wymienione zmiany będą wchodzić w życie z dniem 1 października 2023 r.

Podsumowanie

- Przedstawiony projekt zakłada zaostrzenie karalności przestępstwa szpiegostwa z art. 130 k.k. w typie podstawowym (§ 1, kara pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 5), dodanie nowych typów kwalifikowanych przestępstwa szpiegostwa (§ 2 i 3, górna granica wymiaru kary – kara dożywotniego pozbawienia wolności) oraz objęcie karalnością formy stadialnej przygotowania (§ 9, górna granica wymiaru kary – kara 8 lat pozbawienia wolności), a także wprowadzenie nieumyślnej odmiany przestępstwa szpiegostwa (§ 7, górna granica wymiaru kary – 5 lat pozbawienia wolności).
- W przypadku skazania za przestępstwo szpiegostwa z art. 130 k.k. projekt zakłada, że sąd będzie orzekać obligatoryjnie pozbawienie praw publicznych. W odniesieniu do funkcjonariuszy publicznych wskazanych w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy projekt przewiduje, że skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo szpiegostwa z art. 130 k.k. będzie powodować utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego.
- Projektowany art. 112a k.k. umożliwi pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sprawców przestępstw popełnionych za granicą RP przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej, jeśli czyny te mogły naruszyć lub naruszyły interes państwa „w zakresie ochrony niepodległości, integralności terytorialnej, bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, obronności, polityki zagranicznej, pozycji międzynarodowej lub potencjału naukowego lub gospodarczego”. Projektowana regulacja dokonuje rozszerzenia zasady bezwzględnej stosowania ustawy polskiej, wyrażonej w art. 112 k.k.

- W ramach nowelizacji Kodeksu karnego projekt zakłada wprowadzenie definicji aktu agresji. Należy jednakże wyrazić wątpliwość co do celowości zdefiniowania „aktu agresji”, skoro zarówno obowiązujący Kodeks karny, jak i projektowana ustawa nie odnoszą się do tego pojęcia.
- Projekt zakłada dodanie do ustawy o obronie ojczyzny nowego art. 616a, wyrażającego zakaz fotografowania, filmowania lub utrwalania obiektów oraz osób i ruchomości w nich się znajdujących, które są szczególnie ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa. Złamanie projektowanego zakazu będzie wiązać się z poniesieniem odpowiedzialności za wykroczenie, zagrożone karą aresztu albo grzywny.
- W projekcie przewiduje się dokonanie zmian w ustawach regulujących funkcjonowanie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego, w szczególności:
 - rozszerzenie zakresu podmiotowego współdziałania ABW, AW, SKW i SWW, w celu realizacji swoich zadań, o organizacje międzynarodowe (zmieniany art. 8 ust. 1 u.a.b.w. oraz 9 ust. 1 u.s.k.w.),
 - wprowadzenie nowej kompetencji Szefa ABW i Szefa SKW, polegającej na wydawaniu zgody na udział w działalności obcego wywiadu, prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez organ lub służbę innego państwa (dodawany art. 8a u.a.b.w. oraz art. 9a u.s.k.w.),
 - dodanie nowego wyjątku od obowiązku zawiadamiania właściwego prokuratora przez Szefa ABW oraz Szefa SKW o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa (dodawany art. 22b ust. 2a u.a.b.w. oraz 27a ust. 2a u.s.k.w.). Należy uznać, że projektowana nowelizacja będzie *de facto* zezwalać obywatelowi na „współpracę z wywiadem państwa sojuszniczego” nawet bez uprzednio wyrażonej zgody przez Szefa ABW/SKW „gdy wywiad państwa sojuszniczego, w którego działalności brał on udział, ujawni okoliczności popełnionego czynu lub prowadzonej działalności, zobowiązując się do dalszego jej prowadzenia w ramach tajnej współpracy z ABW lub do bieżącego informowania o zakresie prowadzonych przez ten wywiad czynności”. W takim wypadku będzie dochodziło do wyrażenia „zgody następczej” i dezaktywacji obowiązku poinformowania prokuratora o popełnieniu przestępstwa z art. 130 § 6 k.k.,
 - rozszerzenie dopuszczalnego zakresu czynności zakupu kontrolowanego o możliwość dokonywania zbycia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione (zmieniany art. 29 ust. 1 u.a.b.w.),
 - rozszerzenie kompetencji ABW dotyczących zapobiegania i zwalczania przestępczości terrorystycznej na przestępstwa o charakterze szpiegowskim.
- Projektowane zmiany w ustawie antyterrorystycznej polegają na rozszerzeniu zakresu niejawnego prowadzenia czynności inwigilacyjnych wobec cudzoziem-

ców na przypadki rozpoznawania, zapobiegania, zwalczania i wykrywania przestępstwa szpiegostwa (zmieniany art. 9 ust. 1 u.d.a.). Co więcej, projektodawca zdecydował o przekazaniu dotychczasowych kompetencji Prokuratora Generalnego Szefowi ABW. Do tej pory Szef ABW obowiązany był przekazywać Prokuratorowi Generalnemu wszystkie materiały zgromadzone podczas czynności inwigilacyjnych, natomiast w projektowanym stanie prawnym o ich przekazaniu będzie decydować Szef ABW – jeżeli uzna je za dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego lub mające znaczenie dla toczącego się postępowania karnego (zmieniany art. 9 ust. 7 u.d.a.). Dotychczas o zniszczeniu materiałów uzyskanych w wyniku czynności inwigilacyjnych decydował Prokurator Generalny w drodze zarządzenia – natomiast projekt zakłada, że kompetencję tę będzie realizować Szef ABW, powiadamiając o tym fakcie Prokuratora Generalnego (zmieniany art. 9 ust. 8 u.d.a.).

Bibliografia

Akty prawne

■ Prawo krajowe

Ustawa z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2151, ze zm.

Ustawa z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1626, ze zm.

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1138, ze zm.

Ustawa z 6 lipca 2001 r. o przetwarzaniu informacji kryminalnych, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2448, ze zm.

Ustawa z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, t.j. Dz.U. 2022, poz. 557, ze zm.

Ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1900, ze zm.

Ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, t.j. Dz.U. 2023, poz. 81.

Ustawa z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2632.

Ustawa z 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, t.j. Dz.U. poz. 2305, ze zm.

Ustawa z 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 2600, ze zm.

Literatura

Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1983.

Inne

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3232/IX kad.